

MEHATRONIČKI SISTEMI KOD MOTORA I VOZILA

**SENZORI POLOŽAJA RADILICE I
BREGASTE OSOVINE**

Spring 2018

by

Slobodan Lubura

SENZORI POLOŽAJA RADILICE MOTORA

- Važno veličina za elektronsku kontrolu rada motora je ugaona pozicija radilice motora u odnosu na referentnu poziciju.
- Ugaona pozicija radilice motora se često naziva ugaoni položaj motora ili jednostavno položaj motora
- Poželjno je da se ovo mjerenje vrši bez ikakvog mehaničkog kontakta sa radilicom
- Za bezkontaktno mjerenje ugaonog položaja u opštem slučaju koriste se magnetni i optički senzori
- U automobilskoj industriji preferira se primjena magnetnih senzora, jer su otporni na ulja, prljavština ili drugi nepoželjne primjese

SENZORI POLOŽAJA RADILICE MOTORA

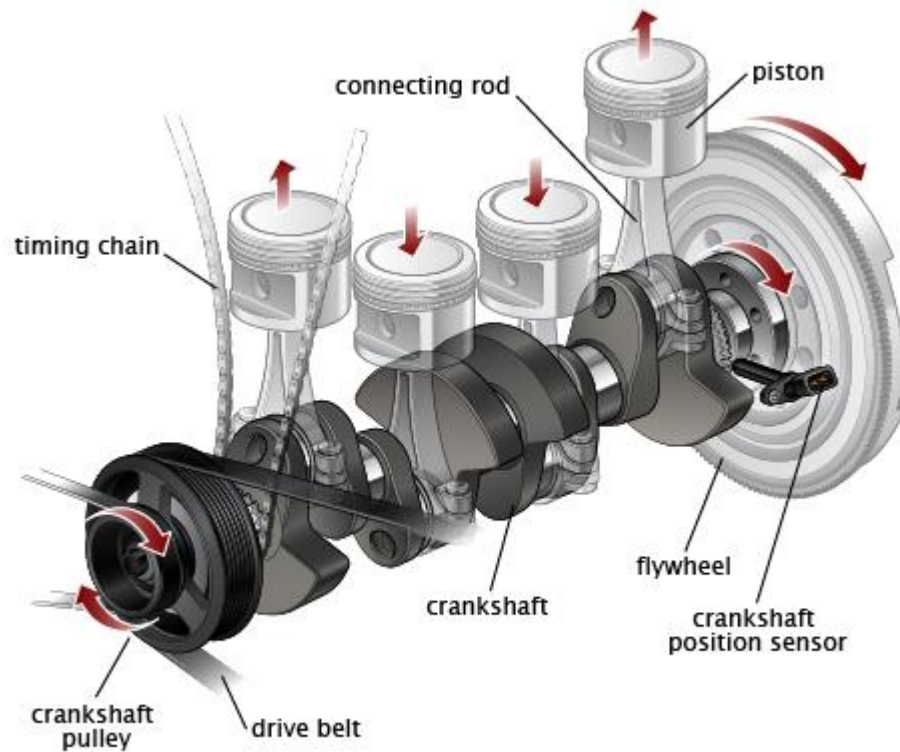
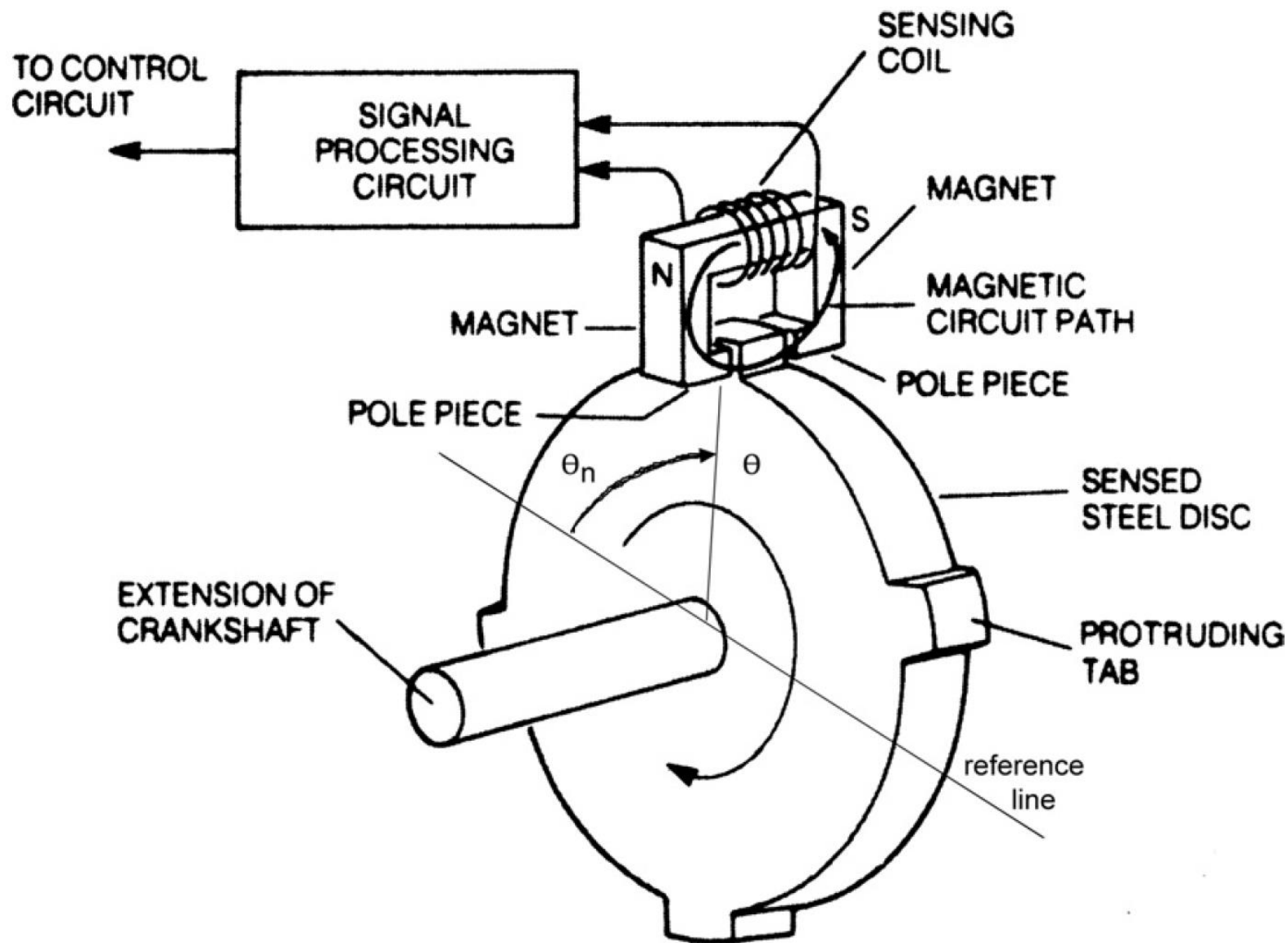

Image courtesy of ClearMechanic.com

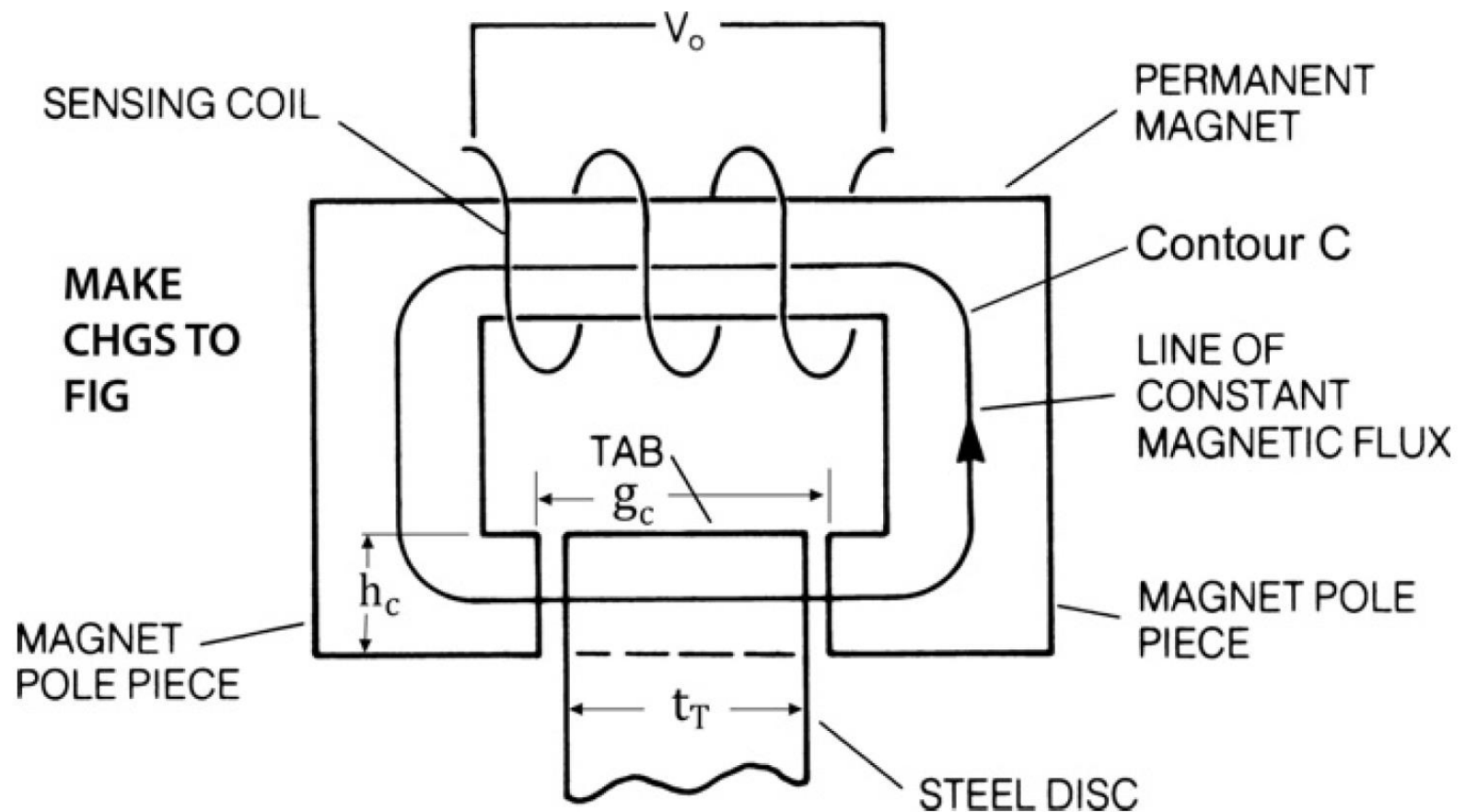

MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

PRINCIP RADA RELUKTANTNOG SENSORA POLOŽAJA

- Rad elektromagnetnih senzora zasniva se na zavisnosti induktivnosti kalema od promjene otpora elektromagnetnog kola ili na elektromagnetnoj indukciji.

PRINCIP RADA RELUKTANTNOG SENSORA POLOŽAJA

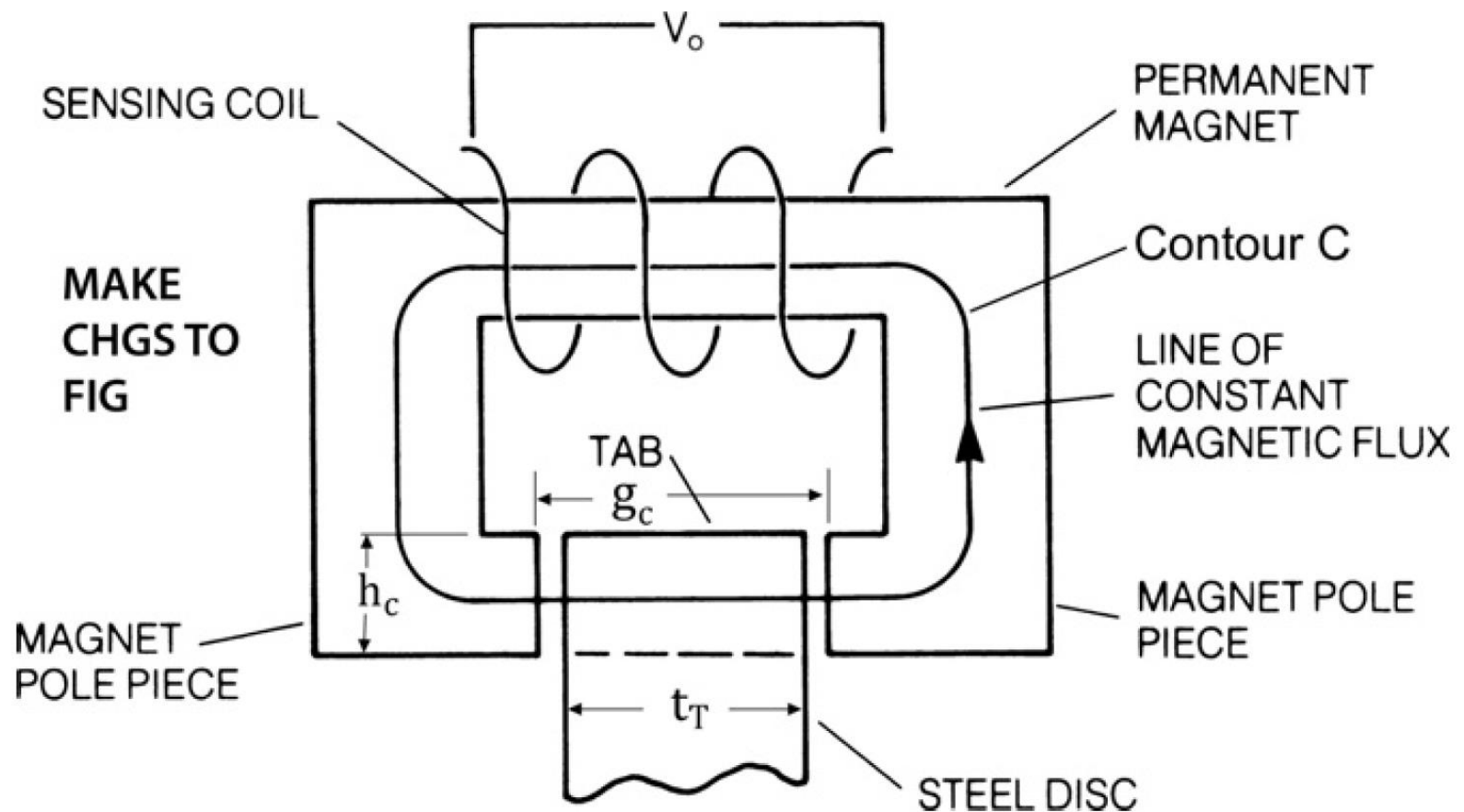
- Vrijednost magnetne indukcije B_g u zračnom zazoru inverzno zavisi od dužine zračnog zazora g_a

$$\begin{aligned} B_g &= \mu_o H_g \\ &= \mu_o \frac{M_r L_m}{g_a} \end{aligned}$$

- M_r – remanentni magnetizam magnetnog kola
- L_m – srednja dužina magnetnog kola u magnetnom materijalu
- g_a – dužina zračnog zazora
- μ_0 – magnetna permeabilnost vazduha

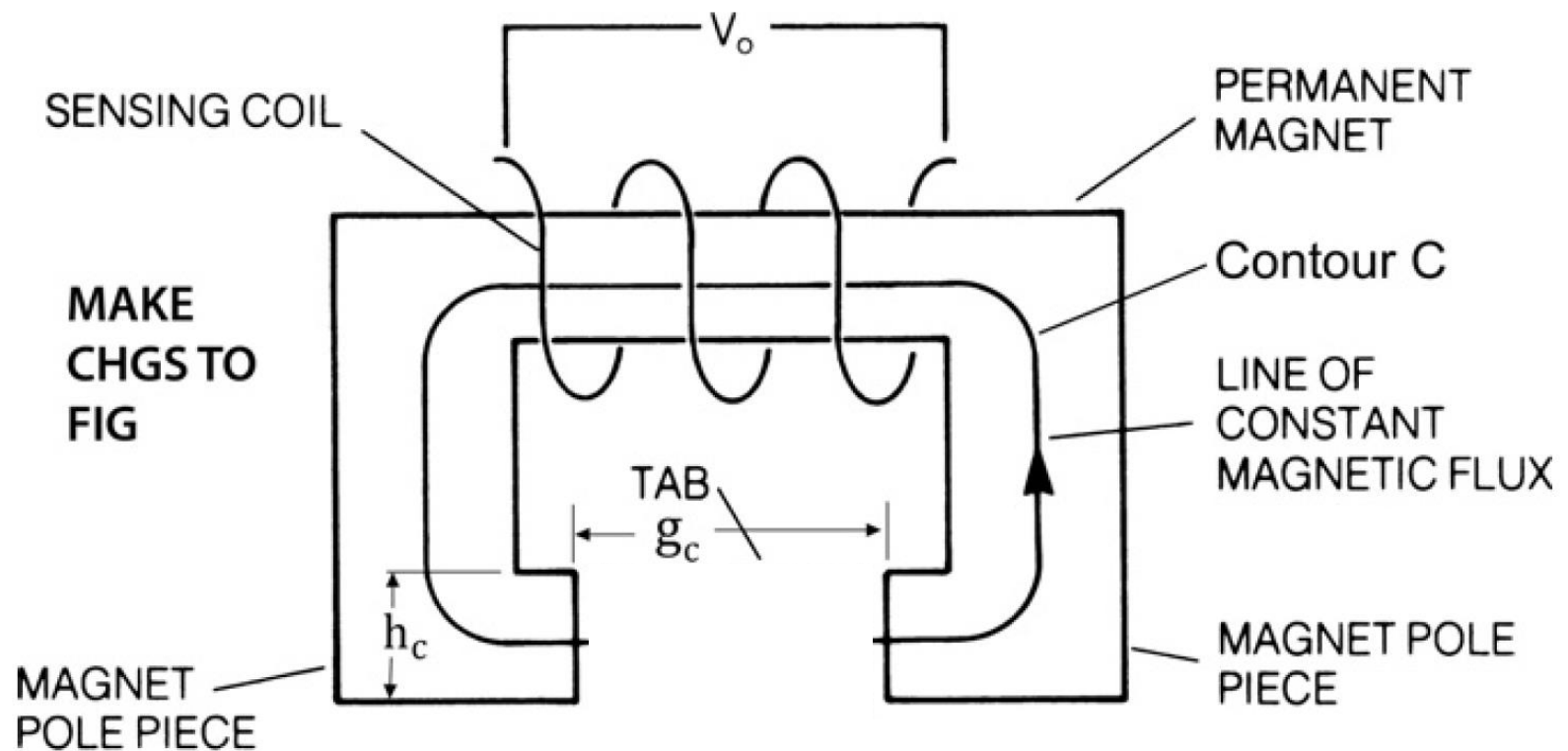
PRINCIP RADA RELUKTANTNOG SENSORA POLOŽAJA

- Kada se zub rotirajućeg diska nalazi u magnetnom kolu zračni zazor je smanjen $g_a = g_c - t_T$ pa magnetna indukcija B_g u zračnom zazoru ima najveću vrijednost

PRINCIP RADA RELUKTANTNOG SENSORA POLOŽAJA

- Ako se zub rotirajućeg diska ne nalazi u magnetnom kolu zračni zazor je maksimalan $g_a = g_c$ pa magnetna indukcija B_g u zračnom zazoru ima najmanju vrijednost

MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

- Napon na krajevima zavojnice prema Faradejevom zakonu elektromagnetne indukcije jednak je:

$$V_0 = -N \frac{d\Phi}{dt}$$

- Φ – magnetni fluks kroz površinu zračnog zazora A_c je: $\Phi = \int_{A_c} B_g ds$
- Zamjenom dobija se:

$$\Phi = \frac{\mu_0 M_r L_m A_c}{g_a}$$

MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

- Ako se zub rotirajućeg diska ne nalazi u magnetnom kolu zračni zazor je maksimalan $g_a = g_c$ pa magnetni fluks Φ u zračnom zazoru ima najmanju vrijednost

$$\Phi = \frac{\mu_0 M_r L_m A_c}{g_a}$$

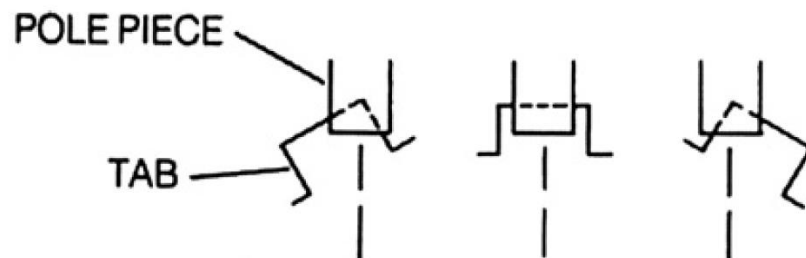
- Kada se zub rotirajućeg diska nalazi u magnetnom kolu zračni zazor je smanjen $g_a = g_c - t_T$ pa magnetni fluks Φ u zračnom zazoru ima najveću vrijednost

$$\Phi = \frac{\mu_0 M_r L_m A_c}{g_c - t_T}$$

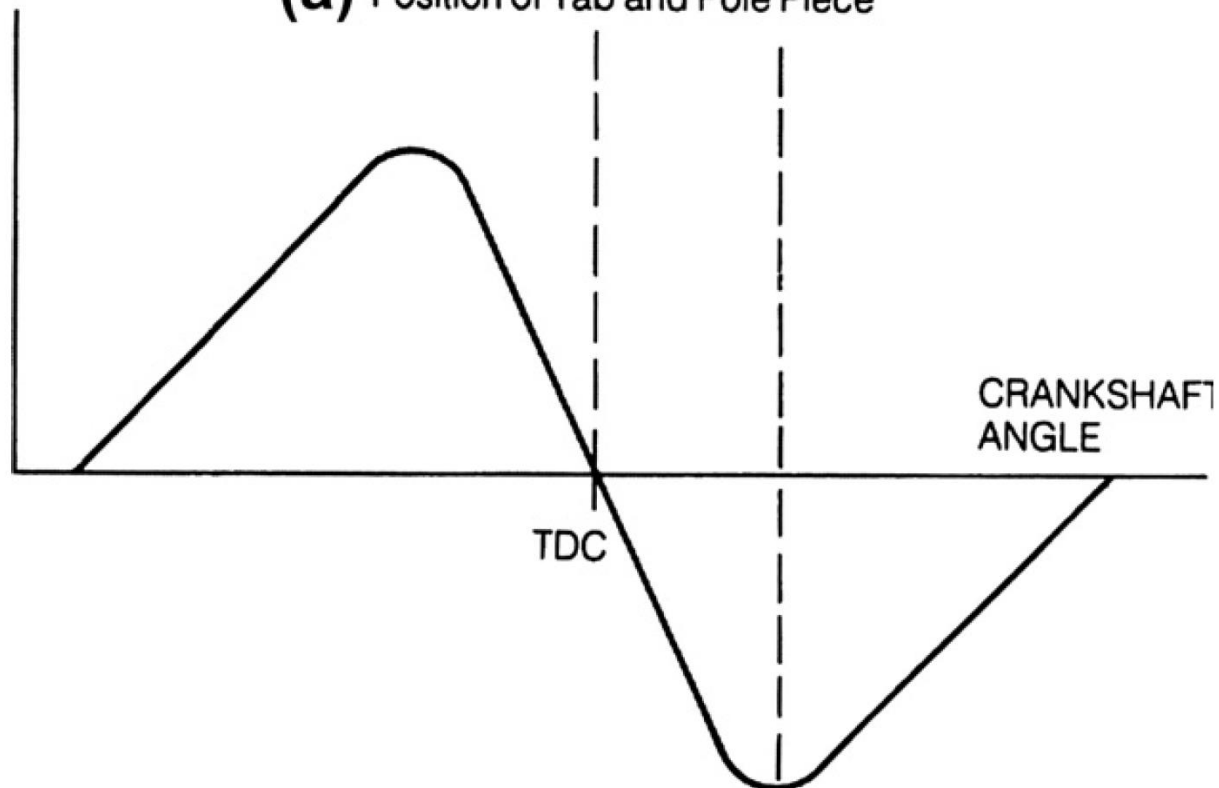
MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

- Napona na izlazu senzora prema Faradejevom zakonu elektromagnetne indukcije proporcionalan je brzini promjene fluksa
- Ima maksimalnu i minimalnu vrijednost a prolazi kroz nulu u trenutku kada je zub diska poravnat sa polovima magneta
- Upravo ovaj prolazak napona na izlazu senzora kroz nulu može se uzeti kao referentna tačka u odnosu na koju se određuje položaj radilice ili bregaste osovine

MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

(a) Position of Tab and Pole Piece

(b) Output Voltage

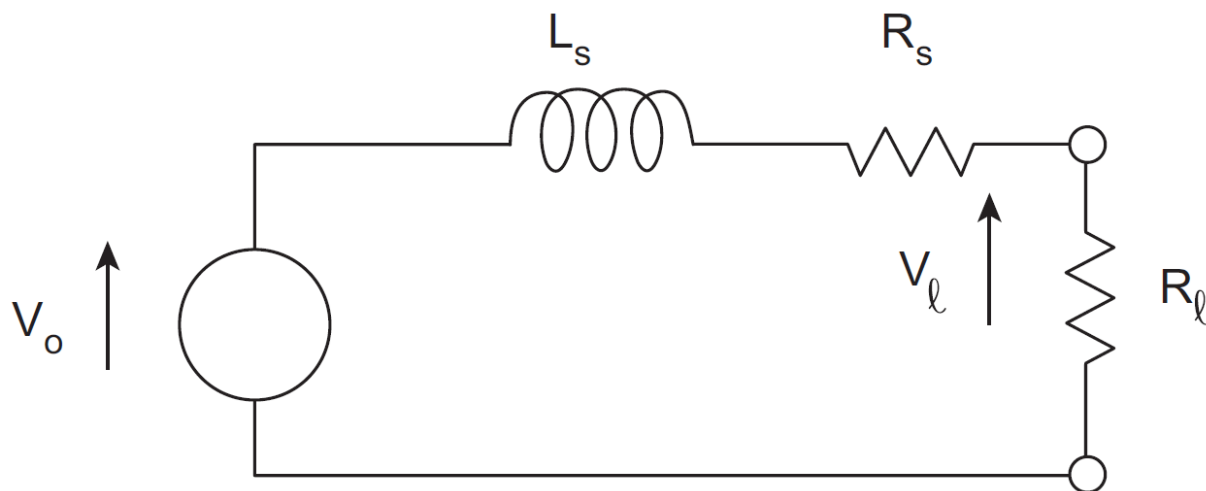
MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

- U teoriji elektromagnetizma odnos Φ / M_r označava magnetnu otpornost ili reluktansu magnetnog kola

$$\mathfrak{R} = \frac{\mu_0 L_m A_c}{g_a}$$

- Pošto se vazdušni zazor mijenja sa položajem zuba rotirajućeg diska ovi se senzori još nazivaju reluktantni senzori položaja
- Osnovni nedostatak ovih senzora je taj da izlazni napon postoji samo dok disk rotira
- Položaj radilice ili bregaste osovine u stanju mirovanja pomoću ovog senzora nije moguće odrediti
- Drugi nedostatak ovog senzora je zavisnost prolaska napona kroz nulu od impedanse senzora

MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

- L_s - induktivnost namotaja
- R_s – otpornost namotaja
- R_l – ulazana otpornost kola za obradu signala na koje se senzor priključuje

MAGNETNI RELUKTANTNI SENSOR POLOŽAJA

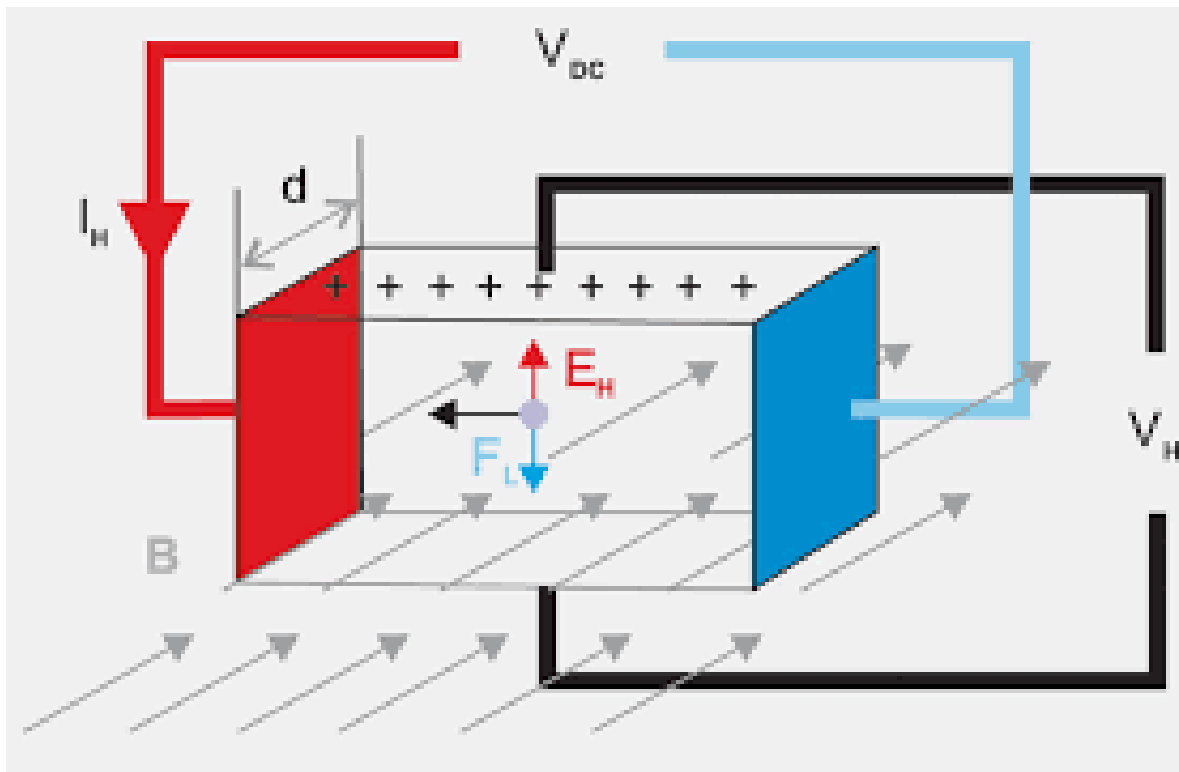
- Tačka prolaska napona senzora kroz nulu zavisi od brzine obrtanja motora (RPM)
- Može se pokazati da su varijacije položaja tačke prolaska napona senzora kroz nulu povezane se faznim uglom RL kola kojim se modelira reluktantni senzor

$$\phi = \frac{\omega L_s}{R_s + R_l}$$

- Kompenzacija ovih varijacija je važna kod sistema za precizno dopremanje goriva i iniciranje trenutka paljenje smješe

SENSORI POLOŽAJA NA BAZI HOLOVOG EFEKTA

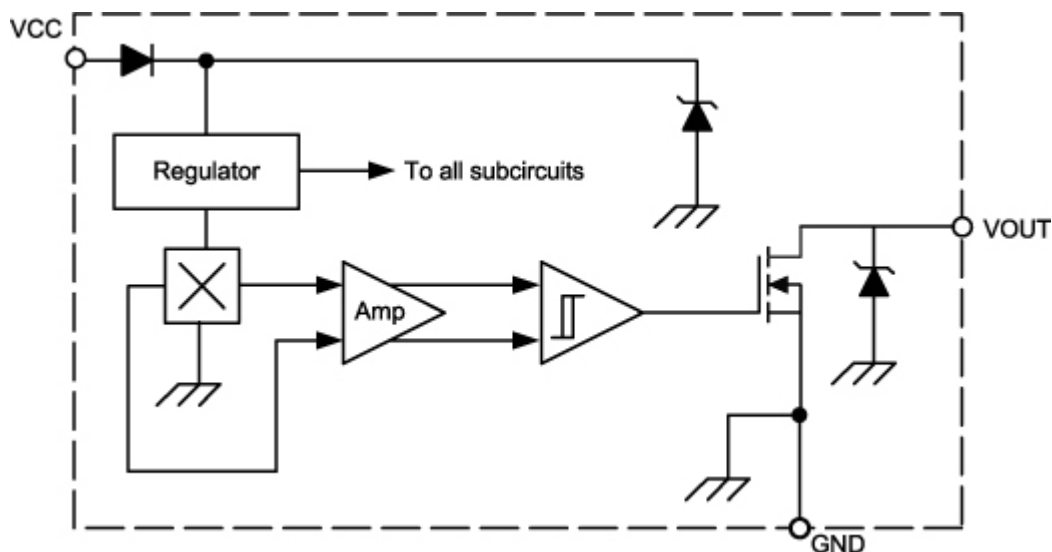
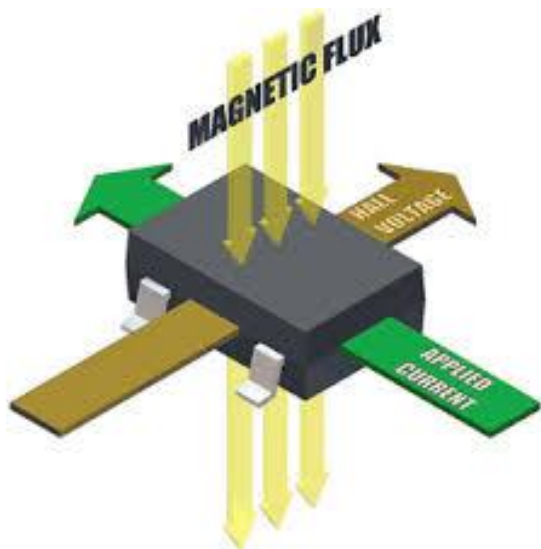
- Ovaj efekat je otkrio dr. Edwin Holl 1879. godine
- Holov efekat je pojava da na suprotnim krajevima metalne ploče kroz koji protiče struja, a koja se istovremeno nalazi u vanjskom magnetnom polju dolazi do pojave napona čiji je pravac upravan na pravac magnetnog polja

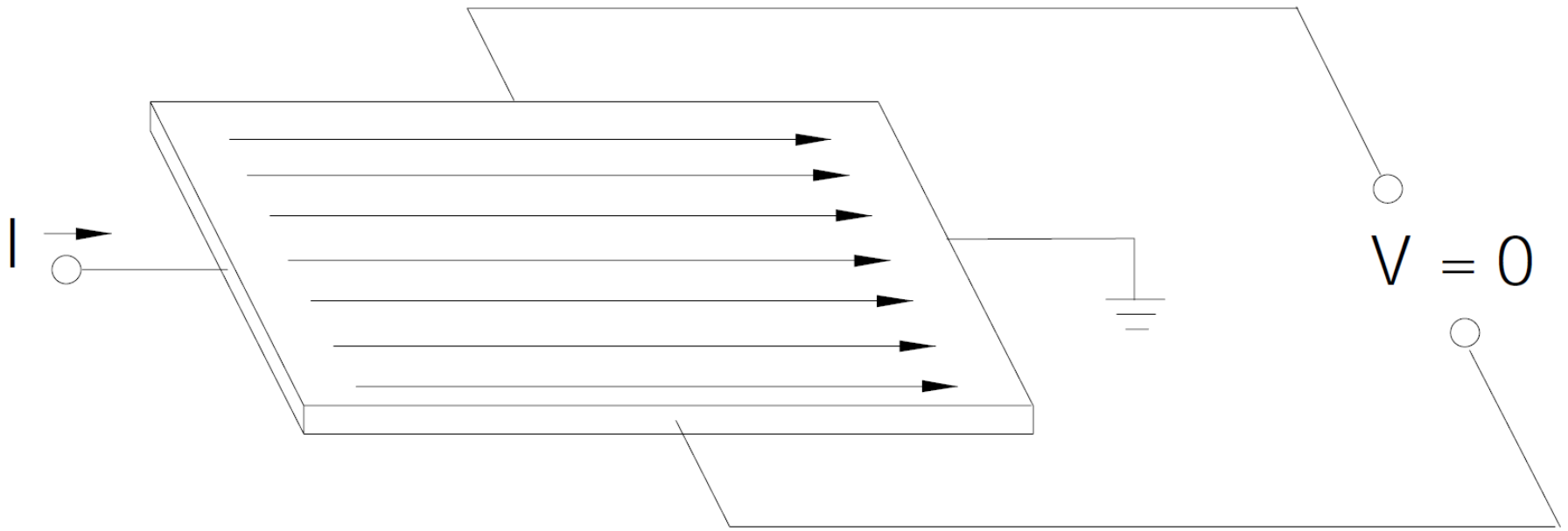
SENSORI POLOŽAJA NA BAZI HOLOVOG EFEKTA

- Holov efektat nije imao širu primjenu više od 70 godina sve do pojave poluprovodnika 1950.
- 1965. dva inženjera, Everett Vorthmann i Joe Maupin napravili su *MICRO SWITCH Sensing and Control* senzor na bazi Holovog efekta
- Ovaj senzor je bio napravljen od poluprovodnika pa se mogao upotpunosti integrisati u čip što je doprinijelo pojeftinjenju senzora i široj primjeni Holovog efekta

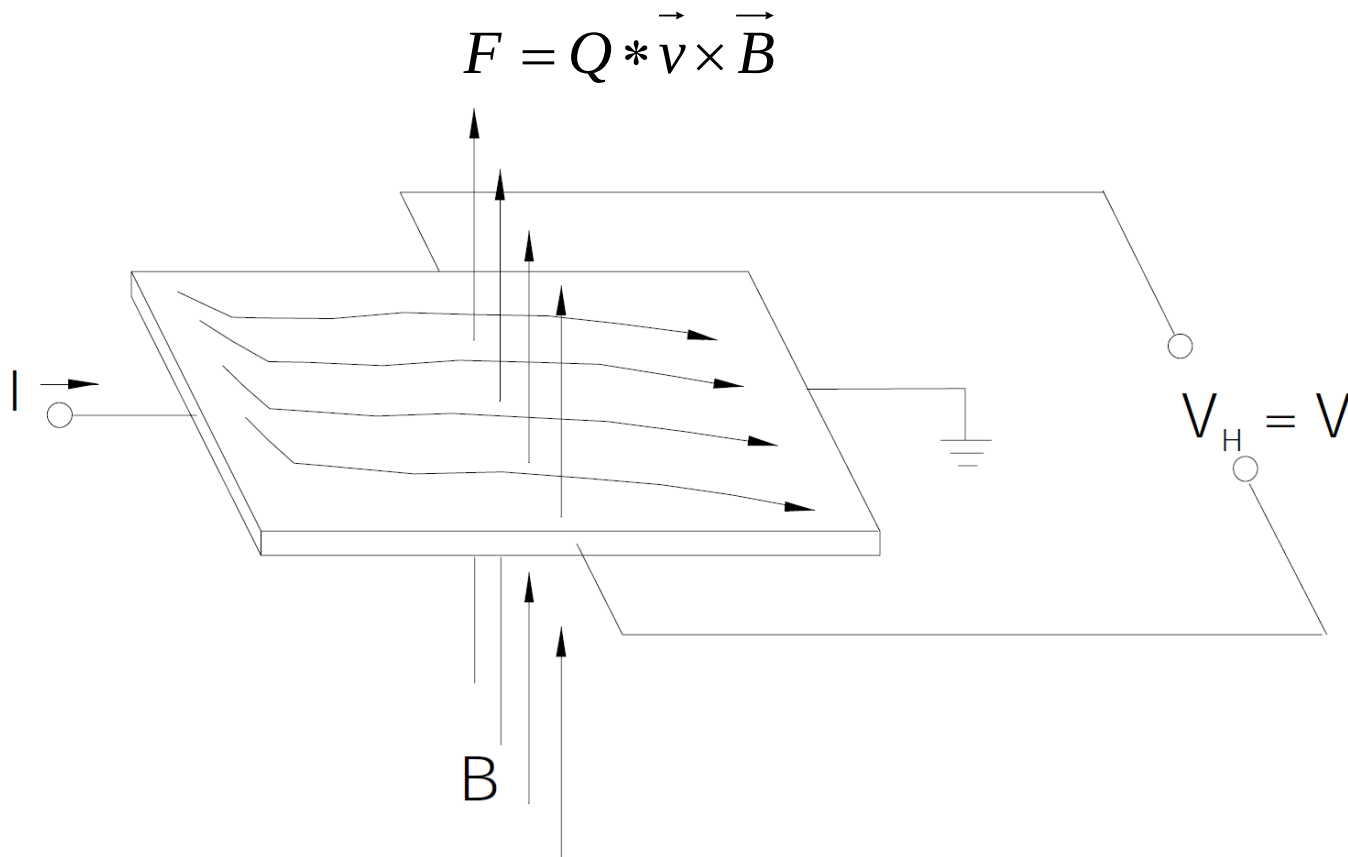
PRINCIP RADA HOLOVOG SENZORA

- Kada nema vanjskog magnetskog polja raspodjela naelektrisanja u pločici od poluprovodnika je uniformna i na izlazu nema potencijalne razlike tj. Holovog napona

PRINCIP RADA HOLOVOG SENZORA

- Kada se poluprovodnik unese u vanjsko magnetno polje, magnetne indukcije B (linije polja normalne na pravac struje), tada na slobodne nosioce naelektrisanja, koji se kreću unutar poluprovodnika, počinje da djeluje Lorencova sila:

PRINCIP RADA HOLOVOG SENZORA

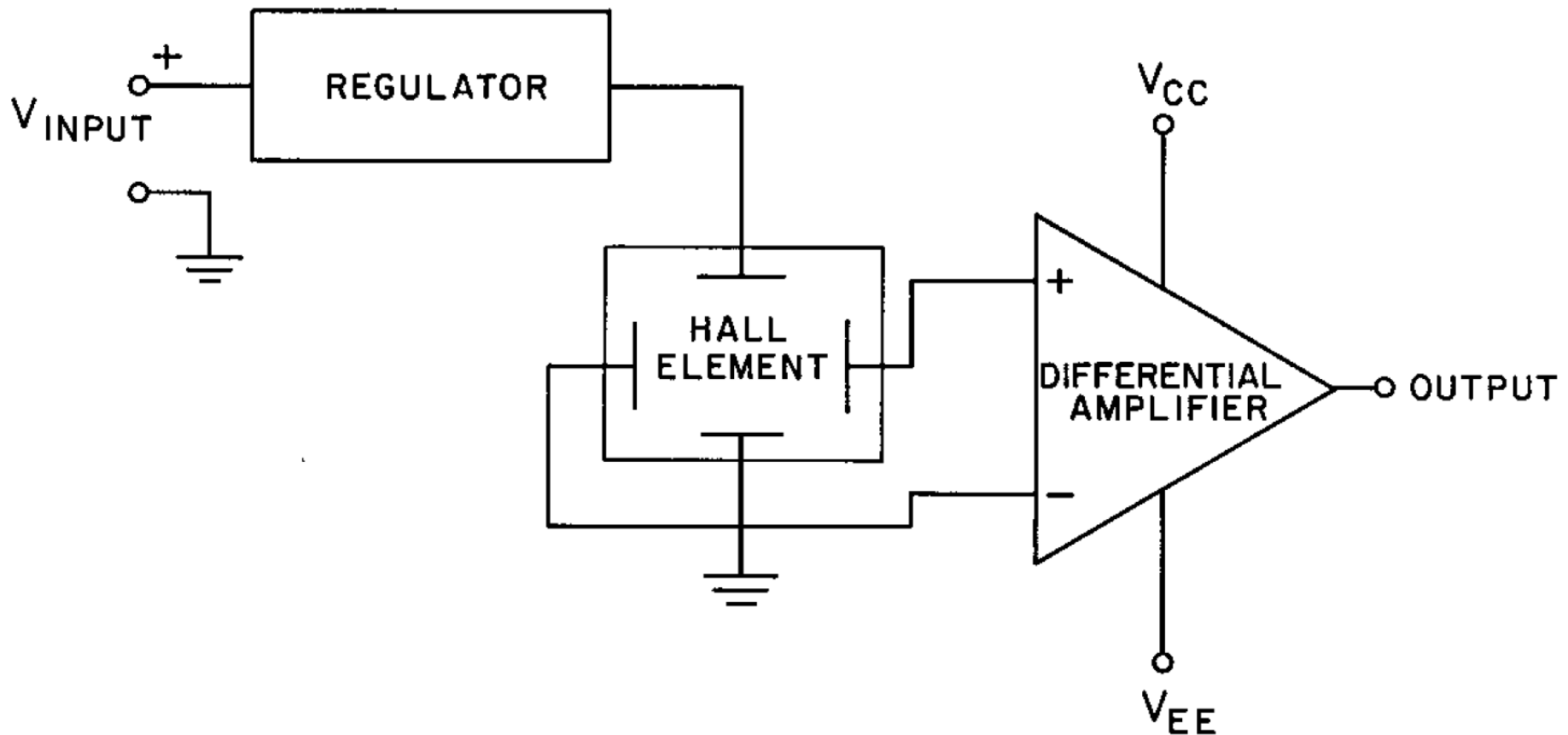
- Lorencova sila razdvaja naelektrisanja na suprotne strane poluprovodničke ploče, odnosno dolazi do pojave Holovog napona koji je jednak:

$$V_H = \vec{I} \times \vec{B}$$

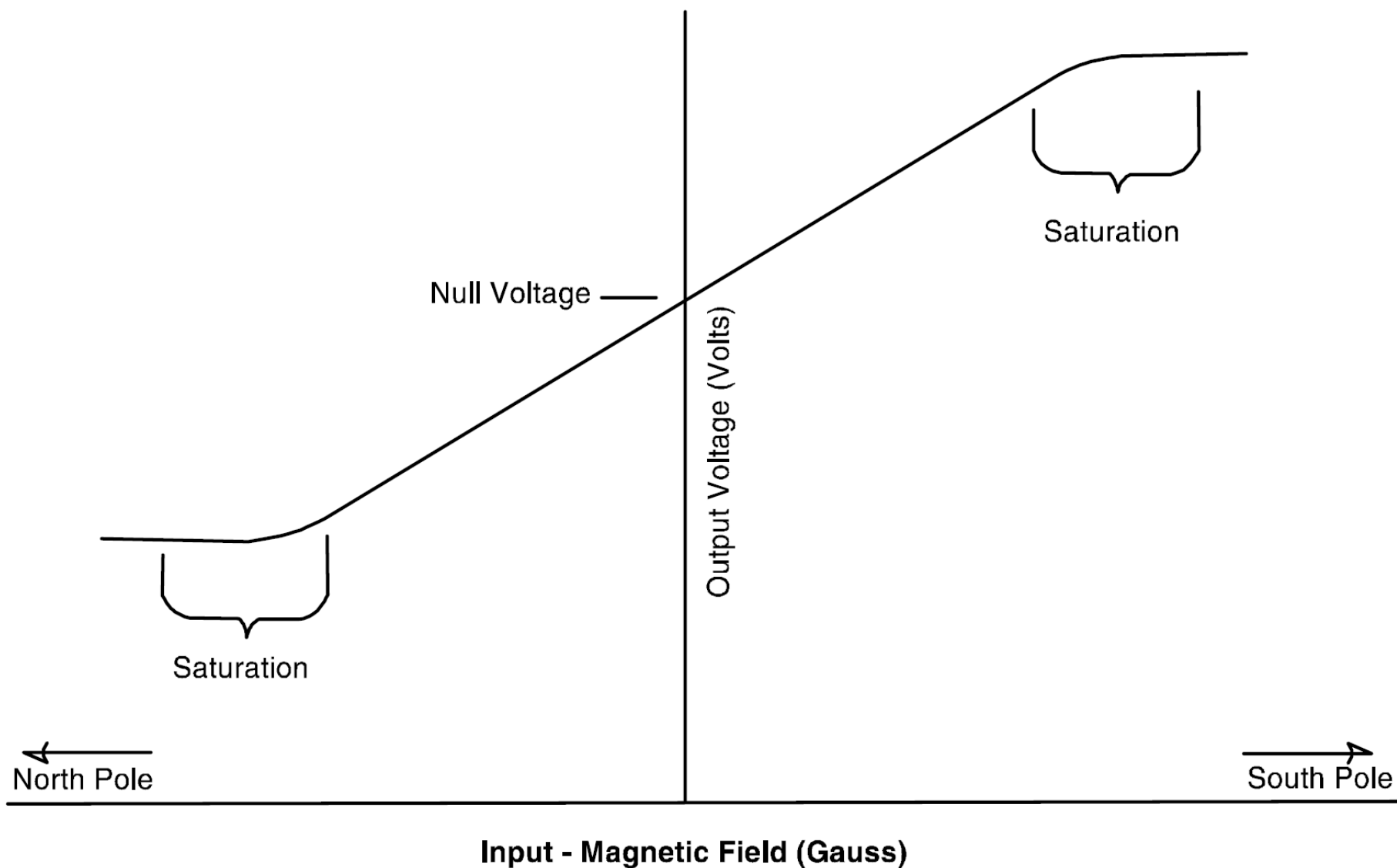
- I – jačina struje kroz poluprovodničku pločicu
- B – jačina magnetne indukcije vanjskog magnetnog polja

BLOK ŠEMA SENZORA MAGNETNOG POLJA

- Holov element je u osnovi senzor magnetnog polja.
- Na izlazu senzora dobija se napon koji je ppporpcionalan jačini magnetnog polja

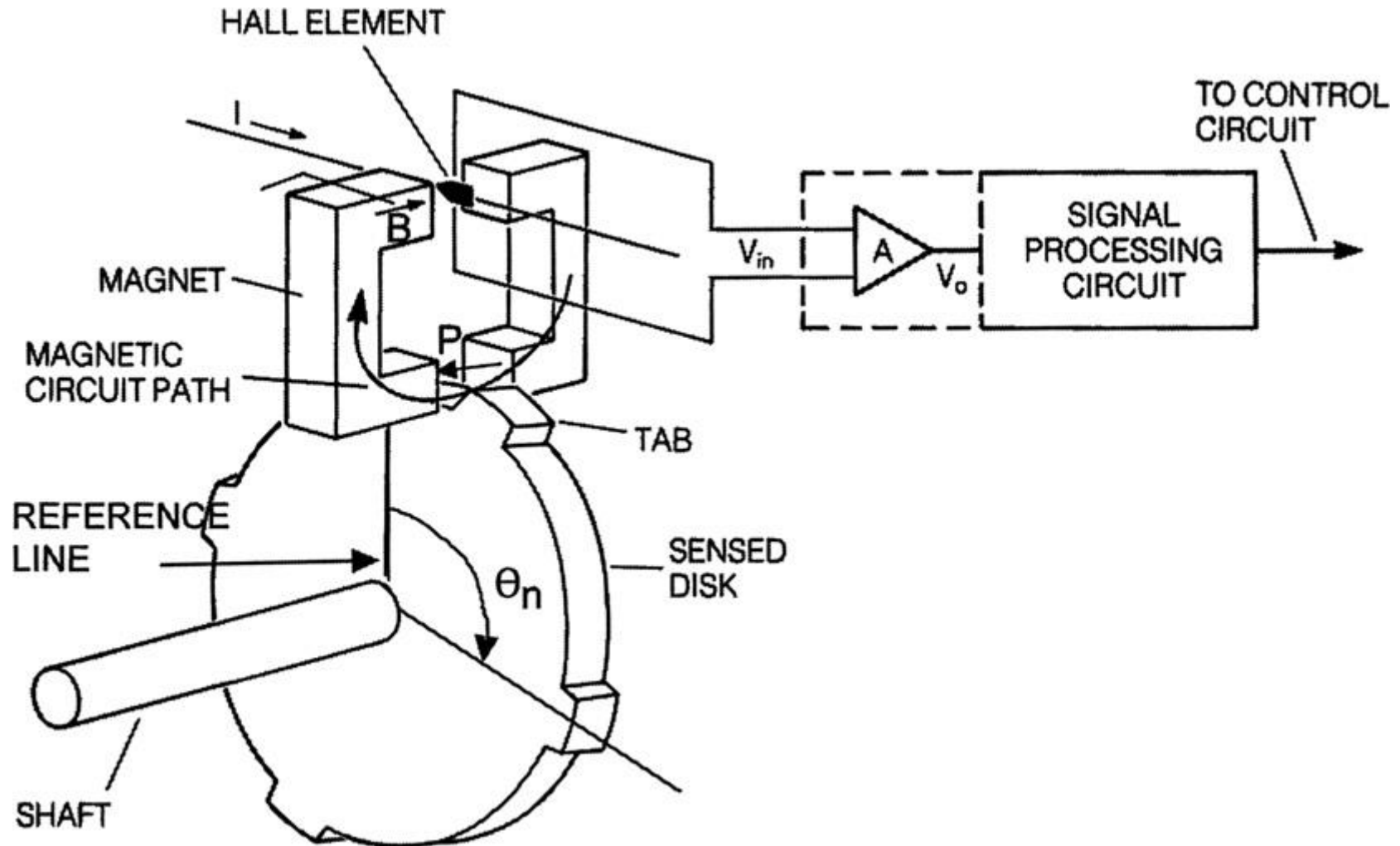

IZLAZNA KARAKTERISTIKA SENZORA MAGNETNOG POLJA

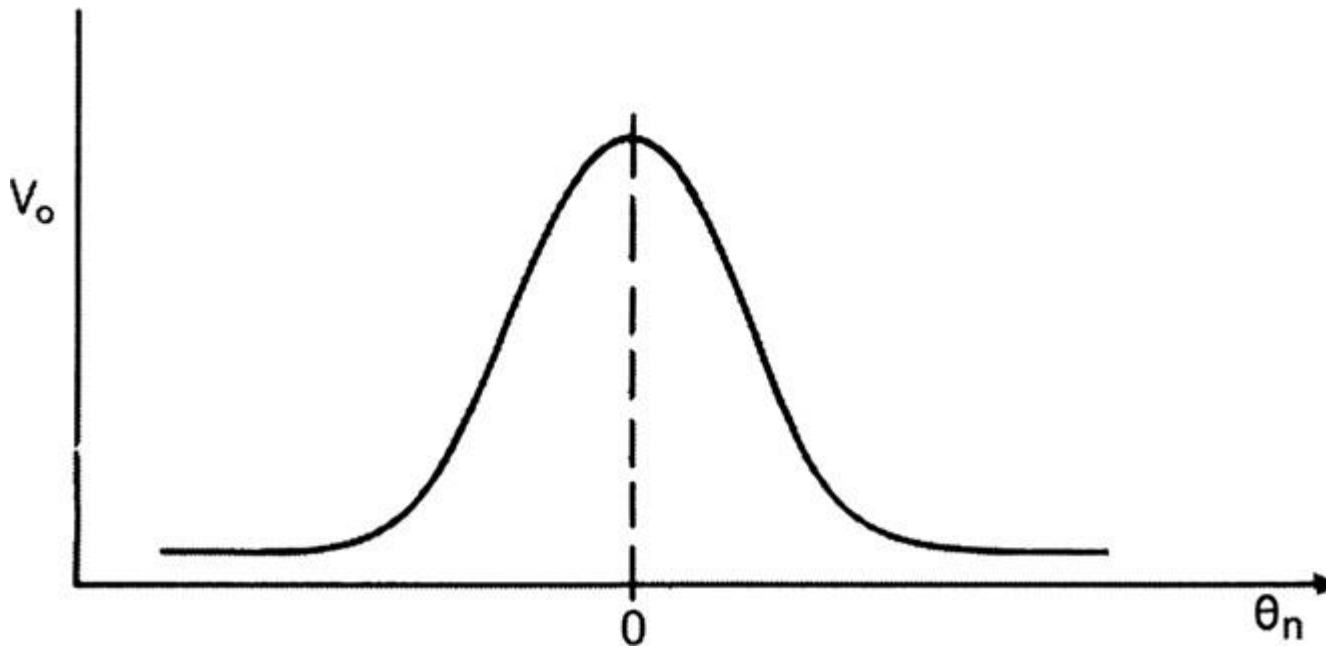
SENZOR POLOŽAJA NA BAZI HOLOVOG ELEMENTA

- Koristi se za mjerenje ugaonog položaja θ u odnosu na referentnu tačku

SENZOR POLOŽAJA NA BAZI HOLOVOG ELEMENTA

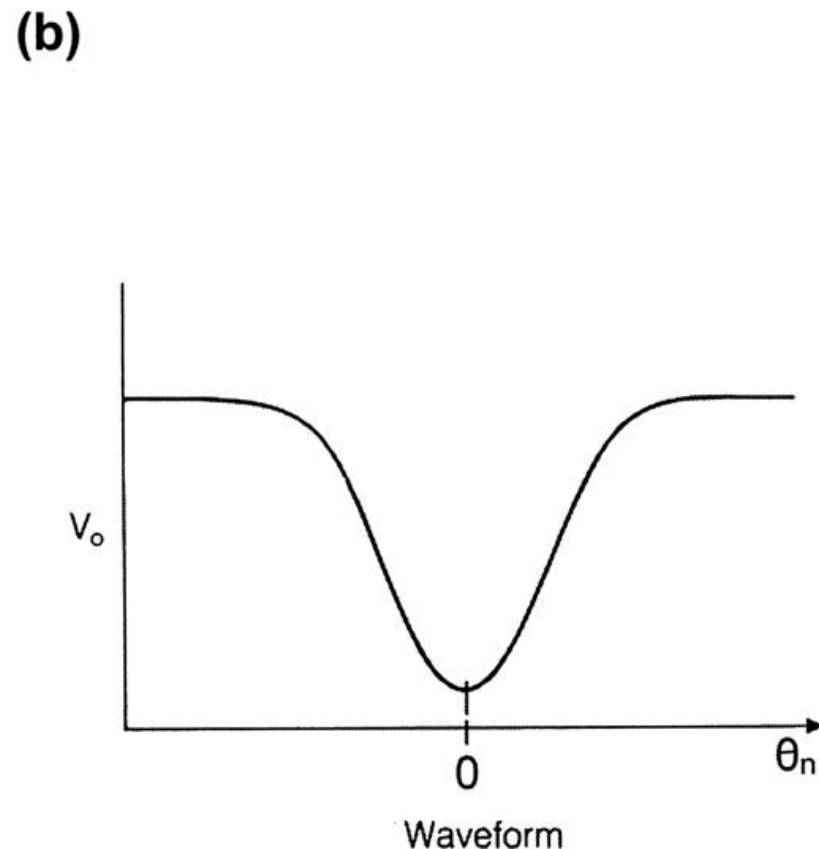
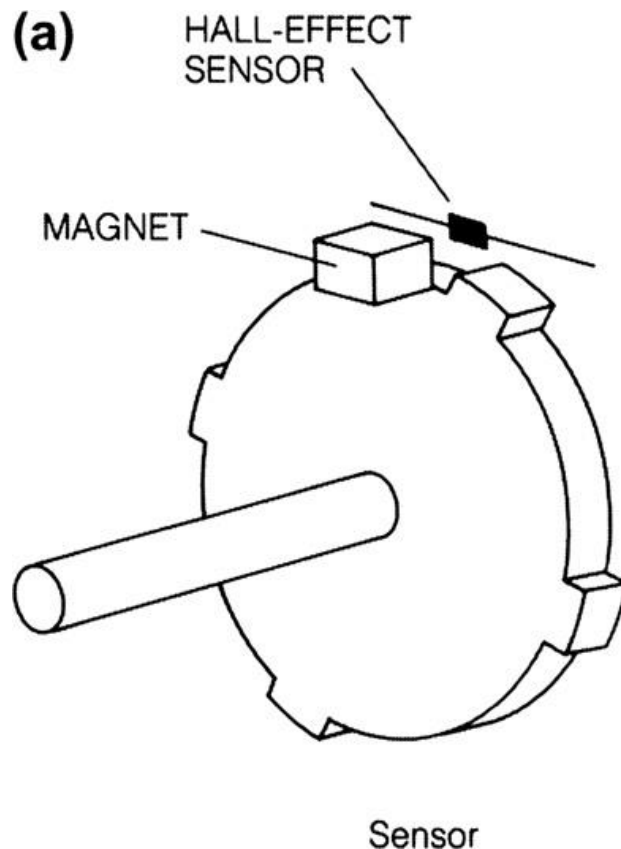
- Kad zub diska promijeni širinu zračnog zazora u magnetnom kolu, promjeni se i jačina magnetnog polja što se detektuje Holovim elementom.
- Izlazni signal ovog senzora je u obliku naponskog impulsa

SENZOR POLOŽAJA NA BAZI HOLOVOG ELEMENTA

- Holov element je izložen uticaju magnetnog polja, sve dok zub diska ne napravi prepreku između magneta i Holovog elementa
- Mala reluktansa zuba diska predstavlja odličan put za magnetni fluks tako da on ne dolazi do Holovog elementa, pa je napon na izlazu nula.

SENZORI POLOŽAJA NA BAZI HOLOVOG ELEMENTA

